Министерство образования Республики Беларусь

Учреждение образования
«Белорусский государственный педагогический университет
имени Максима Танка»

ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В БЕЛАРУСИ: АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ В XXI ВЕКЕ

Сборник научных статей

Минск 2014

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

УДК 37(476)
ББК 74(4Беи)
О232

Печатается по решению редакционно-издательского совета БГПУ

Редколлегия:
доктор педагогических наук, профессор *А.В. Торхова* (отв. ред.);
кандидат исторических наук, доцент *П.А. Матюш*;
кандидат биологических наук, доцент *Е.В. Жудрик*;
кандидат биологических наук, доцент *А.А. Деревинская*

Рецензенты:
доктор технических наук, профессор *И.М. Елисеева*;
доктор исторических наук, профессор *Г.А. Космач*;
кандидат филологических наук, доцент *Д.В. Дятко*;
кандидат философских наук, доцент *И.Ю. Никитина*;
кандидат педагогических наук, доцент *Е.Н. Сороко*

О232 **Образование** и наука в Беларуси: актуальные проблемы и перспективы развития в XXI веке : сб. науч. ст. / Бел. гос. пед. ун-т им. М. Танка ; редкол. : А.В. Торхова (отв. ред.), П.А. Матюш, Е.В. Жудрик [и др.]. – Минск : БГПУ, 2014. – 340 с.

ISBN 978-985-541-197-1.

В сборнике опубликованы материалы докладов VII научно-практической конференции молодых ученых БГПУ «Образование и наука в Беларуси: актуальные проблемы и перспективы развития в XXI веке», состоявшейся 5 ноября 2014 г. и посвященной 100-летию БГПУ. Анализируются основные проблемы, пути решения и перспективные направления развития науки и образования по различным отраслям знания: филологии, истории, обществознанию, психологии, специальному образованию, педагогике и естествознанию.

Адресуется студентам, магистрантам, аспирантам, преподавателям и всем, кто интересуется тенденциями развития современной науки и образования.

УДК 37(476)
ББК 74(4Беи)

ISBN 978-985-541-197-1

© БГПУ, 2014

ческих, фактологических и иных взаимосвязей, позволяя таким образом реализовать большинство функций информационного ресурса.

Мультимедийные презентации, комбинируя в своем содержании информацию в ее различных формах (текстовой, графической, звуковой, видео), позволяют осуществлять обучение фронтально, в группах, индивидуализированно; используют многообразие транслирующих учебную информацию каналов, что способствует прочному усвоению учебного материала. Их содержание позволяет представлять предъявляемую для усвоения историческую информацию и задания, направленные на проверку ее усвоения, не только на репродуктивном, но и на проблемно-поисковом уровнях.

Интерактивные упражнения и задания, предлагаемые школьникам, должны быть направлены не только и не столько на закрепление уже изученного материала, сколько на изучение нового. При этом их содержание должно, как правило, иметь творческий характер, так как именно творческая, преобразующая деятельность составляет основу любого интерактивного метода. Подобные задания содержат больший или меньший элемент неизвестности и соответствуют следующим критериям [7]:

- не имеют однозначного и односложного ответа или решения;
- являются практико-ориентированными по своему характеру;
- вызывают интерес у учащихся, опираются на их субъективный опыт и являются личностно значимыми;
- максимально служат целям обучения и реализуют образовательный потенциал предмета.

Предлагаемая возможная структура интерактивного модуля ЭУМК по учебному предмету «История Беларуси» предполагает использование хронологического и блочно-тематического принципов конструирования содержания учебного материала при ведущей роли теоретических знаний с учетом уровней усвоения учебного материала. Определенные нами критерии структурирования и содержательного наполнения интерактивного модуля по истории Беларуси рассматриваются нами в качестве одной из научно-методических основ системного применения информационно-коммуникационных технологий в рамках реализации основных целей и задач школьного исторического образования. В завершение отметим, что интерактивные модули как составные части ЭУМК, создаваемые на платформе MOODLE, по своему функциональному назначению должны являться средой организации и инструментарием для обеспечения сотрудничества и совместной деятельности педагога и учащихся как субъектов образовательного процесса.

Литература

1. Унифицированные требования к интерактивным мультимедийным электронным образовательным ресурсам. – Редакция 2010. – Москва [Электронный ресурс]. – Федеральный центр информационно-образовательных ресурсов РФ. – Режим доступа: <http://expert.fcior.edu.ru/>.

2. Коротаева, Е.В. Интерактивное обучение: мифы и реалии / Е.В. Коротаева // Школьные технологии. – № 4. – 2013. – С. 41–48.

3. Спецификация интерактивных образовательных модулей. Версия 1.03. – М., 2010. – 56 с.

4. Осин, А.В. Открытые образовательные модульные мультимедиа системы / А.В. Осин // Республиканский мультимедиацентр РФ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http:// www.mmc.ru/default.asp?trID=320.

5. Полейко, Е.А. Интерактивность как характеристика электронного образовательного ресурса: содержание, классификация и возможности имплементации / Е.А. Полейко, Е.Ю. Смирнова // Педагогическая наука и образование. – 2014. – № 1. – С. 38–44.

6. Балыкина, Е.Н. Компьютерная дидактическая игра как компонент современных педагогических технологий / Е.Н. Балыкина, А.А. Приборович // Сб. науч. ст. / под науч. ред А.Н. Нечухрина. – Гродно: ГрГУ, 2012. – С. 303–312.

7. Мансурова, Г.И. Интерактивные методы обучения в образовательных учреждениях высшего профессионального образования / Г.И. Мансурова [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://apu-fsin.ru/service/omumr/material_int_form.html.

ДАСЛЕДАВАННЕ МЕТОДЫКІ НАВУЧАННЯ ГІСТОРЫІ Ў БЕЛАРУСІ: ДА ГІСТАРЫЯГРАФІІ ПЫТАННЯ

А.А. Корзюк, БДПУ (Мінск)

Праблема даследавання станаўлення і развіцця тэорыі і методыкі навучання гісторыі ў Беларусі адносіцца да адной з найменш вывучаных у айчыннай гістарыяграфіі, нягледзячы на яе актуальнасць і важнасць для гістарычнай навукі і адукацыйнай практыкі. На наш погляд, у многім гэта можа тлумачыцца тым, што найбольш інтэнсіўна працэс яе развіцця пачаўся пасля набыцця рэальнага суверэнітэту – нямногім больш за 20 гадоў таму і яшчэ не стаў прадметам сістэматычнага і мэтанакіраванага навуковага аналізу.

Паколькі ў 1990–2000-я гг. намаганні беларускіх вучоных былі скіраваны на стварэнне, навуковае абгрунтаванне і метадычнае забеспячэнне нацыянальнай сістэмы школьнай гістарычнай адукацыі, значная ўвага надавалася абмеркаванню канцэптуальных пытанняў мадэрнізацыі тэарэтычных і метадалагічных асноў школьных курсаў гісторыі, што знайшло адлюстраванне ў асобных працах І.І. Багдановіча, А.М. Лютага, М.І. Мініцкага, М.С. Сташкевіча і інш. [1–4].

Асаблівасцю вывучэння заяўленай праблемы з'яўляецца тое, што актуальныя пытанні абнаўлення зместу гістарычнай адукацыі, стварэння вучэбных дапаможнікаў па айчыннай гісторыі для сярэдняй і вышэйшай школы рэгулярна асвятляліся ў навукова-метадычных публікацыях вядучых гісторыкаў, педагогаў і метадыстаў на старонках часопісаў «Беларуская мінуўшчына», «Беларускі гістарычны часопіс», «Гісторыя: праблемы выкладання» [5–9]. У апублікаваных матэрыялах шэрагу круглых сталоў і рэспубліканскіх канферэнцый былі вызначаны прыярытэтныя мэты і задачы гістарычнай адукацыі і методыкі выкладання прадмета, падкрэсліва-

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

лася роля акадэмічнай навукі і сучасных дасягненняў метадычнай думкі як падмурка ў падрыхтоўцы падручнікаў для сярэдняй і вышэйшай школы [10–15].

У асноўным, навуковыя даследаванні і публікацыі па праблеме вывучэння і выкладання гісторыі Беларусі ў савецкі час і на сучасным этапе з'явіліся пераважна ў апошнія гады і былі прысвечаны яе асобным аспектам. Сярод іх трэба вылучыць працы *І.І. Багдановіча*, які ўпершыню ў айчыннай методыцы выкладання гісторыі вылучыў і распрацаваў праблему станаўлення і развіцця нацыянальнай гістарычнай адукацыі ў Беларусі з часу яе зараджэння ў другой палове XIX ст. да 2008 г. [16–18]. Вучоны выдзеліў пяць этапаў у яе развіцці і абгрунтаваў вывад аб тым, што нягледзячы на адносна кароткі шлях, які прайшла гістарычная адукацыя і методыка выкладання гісторыі ў Беларусі, у нашай краіне склалася арыгінальная нацыянальная сістэма школьнай гістарычнай адукацыі, фарміруецца навуковая школа даследаванняў у галіне тэорыі і методыкі навучання гісторыі.

Даследаванне *В.П. Вірскай* было прысвечана фарміраванню новай канцэпцыі гістарычнай адукацыі ў Беларусі ў канцы 80-х–90-я гг. XX ст. [19–20]. У яго змесце, у прыватнасці, упершыню былі прааналізаваны вучэбныя дапаможнікі па айчыннай гісторыі, выдадзеныя ў 1993–1998 гг. Суіскальнікам была зроблена спроба даследаваць метадалагічныя падыходы іх аўтараў да асвятлення шэрагу дыскусійных пытанняў айчыннай гісторыі, былі абагульнены крытэрыі адбору фактычнага матэрыялу ў вучэбную літаратуру. На падставе гэтага аўтарам была зроблена высноўа аб тым, што працэсу раскрыцця і аналізу праблем айчыннай гісторыі ў вучэбных дапаможніках, выпушчаных на дадзеным этапе, задавала тон этнадзяржаўная дамінанта, звязаная з неабходнасцю ідэалагічнага абгрунтавання беларускай дзяржаўнасці і фарміравання ўяўленняў аб этнічнай, сацыяльнай і палітычнай ідэнтычнасці беларусаў. Аднак аўтар разглядала працэс фарміравання гістарычнай адукацыі толькі з сярэдзіны 1980-х гг. і не закранала гістарычны аспект яе станаўлення.

Супрацоўнік Беларускага навукова-даследчага цэнтра электроннай дакументацыі *Т.В. Маржала* ў сваім артыкуле зрабіла спробу паказаць уплыў партыйна-дзяржаўнай палітыкі на выкладанне гісторыі і беларускай літаратуры ў сярэдняй школе БССР у другой палове 1940–1950-х гг. [21]. Аўтар адзначыла, што ва ўмовах каманднa-адміністрацыйнай сістэмы змест прадмета ў значнай ступені залежаў ад таго, што прызнавалася партыйным і дзяржаўным кіраўніцтвам ідэалагічна правільным і вартым для вывучэння. У найбольшай ступені гэта адбілася на гуманітарных дысцыплінах, асабліва гісторыі і літаратуры. У змесце артыкула большая ўвага надаецца вывучэнню гісторыі СССР, бо вывучэнне гісторыі саюзных рэспублік пачалося толькі ў самым канцы разглядаемага аўтарам перыяду.

А.А. Іваноў, разглядаючы гістарычную памяць і гістарычны міф як інструменты нацыянальнага будаўніцтва, выказвае думку, што найбольш яскрава працэс фарміравання міфаў назіраецца ў сістэме гістарычнай адукацыі [22]. Ён справядліва адзначае, што вучэбная літаратура ўяўляе сабой складаны матэрыял для аналізу,

бо напісанне, апрабацыя і выпуск новых падручнікаў з'яўляецца справай не аднаго дня. У сваім артыкуле ён абапіраўся на вынікі даследавання, выкананага *Т. Астроўскай* для Беларускага інстытута стратэгічных даследаванняў, які ўяўляе сабой незалежны аналітычны цэнтр, зарэгістраваны ў Літве [23].

У яго змесце, у прыватнасці, Т. Астроўская імкнулася прааналізаваць вучэбныя дапаможнікі па гісторыі Беларусі, выдадзеныя ў 1990–2010 гг., і выявіць заканамернасці і асноўныя змены ў рэпрэзентацыі мінулага, а таксама сувязі гэтых змен з рэчаіснасцю. Нападставе аналізу зместу вучэбных дапаможнікаў і іх суаднясення з гістарычным і сацыяльна-палітычным кантэкстам даследчыца выдзеліла тры перыяды ў даследуемым ёю адрэзку часу, кожнаму з якіх адпавядалі пэўныя змены ў вучэбнай літаратуры. Аднак, на наш погляд, сур'ёзным недахопам з'яўляецца тое, што вучэбныя дапаможнікі, прычыны іх выпуску і змены ў іх змесце разглядаюцца па-за кантэкстам развіцця сістэмы адукацыі і сістэмы школьнай гістарычнай адукацыі ў прыватнасці. У змесце выкананай ёй працы сустракаюцца істотныя факталагічныя памылкі. Яго ўважлівы аналіз паказвае, што аўтар не ў поўнай меры валодае навыкамі гістарычнага даследавання. Усё гэта прыводзіць да таго, што не ўсе зробленыя Т. Астроўскай высновы можна назваць навукова абгрунтаванымі.

Пытанні развіцця айчыннай методыкі выкладання гісторыі, яе гістарыяграфіі і стварэння навукова-метадычнага забеспячэння выкладання гісторыі Беларусі ў школе закраналіся таксама ў асобных нашых публікацыях [24–33].

Праведзены аналіз наяўнай сучаснай гістарыяграфіі даследавання тэорыі і методыкі навучання гісторыі дазваляе зрабіць вывад аб тым, што найбольшая ўвага навукоўцаў была прыцягнута да перыяду яе развіцця з 1992 па 2008 г., што было звязана з неабходнасцю фарміравання нацыянальнай сістэмы гістарычнай адукацыі ў агульнаадукацыйнай і вышэйшай школе Рэспублікі Беларусь. Пры гэтым так ці інакш большасць даследчыкаў канцэнтравала сваю ўвагу на вучэбных дапаможніках па гісторыі Беларусі. Грунтоўнае ж даследаванне гістарыяграфіі тэорыі і методыкі навучання гісторыі ў Беларусі ў савецкі і постсавецкі перыяды яшчэ чакае свайго вырашэння.

Літаратура

1. *Багдановіч, І.І. Да пытання аб тэарэтычных і метадалагічных асновах школьнага курса гісторыі / І.І. Багдановіч // Сучасныя праблемы гістарыяграфіі гісторыі: матэр. Рэсп. навук.-практ. канф., г. Мінск, 28 лістапада 2003 г.: у 3 ч. – Мінск: БДПУ, 2003. – Ч. 2. – С. 320–323.*
2. *Люты, А.М. Да пытання аб канцэпцыі гістарычнай адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь / А.М. Люты // Сучасныя праблемы гістарыяграфіі гісторыі: матэр. Рэсп. навук-практ. канф., г. Мінск, 28 лістапада 2003 г.: у 3 ч. – Мінск: БДПУ, 2003. – Ч. 1. –С. 4–6.*
3. *Мініцкі, М.І. Да развіцця канцэпцыі школьнай гістарычнай адукацыі (тэарэтыка-метадалагічныя і метадычныя асновы) / М.І. Мініцкі // Беларускі гістарычны часопіс. – 2001. – № [illegible]. – С. 8–13.*
4. *Сташкевич, Н.С. О некоторых концептуальных аспектах подготовки учебников по отечественной истории / Н.С. Сташкевич // Гісторыя: праблемы выкладання. – 1997. – № 4. – С. 106–109.*

РЭПАЗІТОРЫЙ БДПУ

5. Ганушчанка, Н.М. Актуальныя пытанні выкладання гісторыі ў агульнаадукацыйных школах / Н.М. Ганушчанка // Гісторыя: праблемы выкладання. 1999. – № 3. – С. 3–6.
6. Дылян, Г. Праблемы гістарычнай адукацыі ў агульнаадукацыйных школах Рэспублікі Беларусь / Г. Дылян // Беларускі гістарычны часопіс. – 1996. – № 3. – С. 5–13.
7. Дылян, Г. Інавацыйныя падыходы ў рэфармаванні сістэмы школьнай гістарычнай адукацыі / Г. Дылян // Беларускі гістарычны часопіс. – 2001. – № 1. – С. 4–7.
8. Сухнат, Л.К. Гістарычнай адукацыі – новы змест / Л.К. Сухнат // Беларуская мінуўшчына. – 1993. – № 1. – С. 44–45.
9. Мініцкі, М.І. Канцэптуальная мадэль прадметнага зместу гісторыі ў вучэбнай літаратуры / М.І. Мініцкі // Гісторыя: праблемы выкладання. – 1997. – № 1. – С. 13–16.
10. Гістарычная навука і гістарычная адукацыя ў Рэспубліцы Беларусь (матэрыялы «круглага стала», якія адбыўся 22 верасня 2006 г. у Інстытуце гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі) // Беларускі гістарычны часопіс. – 2006. – № 10. – С. 3–18. – № 11. – С. 3–18. – № 12. – С. 3–22. – 2007. – № 1. – С. 3–23.
11. Праблемы метадалогіі гісторыі, методыкі выкладання, тэорыі і практыкі падручніка: матэр. Рэсп. канф., г. Мінск, 5 лютага 1997 г. // Гісторыя: праблемы выкладання. – 1997. – № 3. – С. 98–116. – № 4. – С. 104–115.
12. Якім быць падручніку па гісторыі (завочны "круглы стол") // Беларускі гістарычны часопіс. – 1995. – № 4. – С. 5–29.
13. Арловская, Т.П. Развитие школьного исторического образования в Беларуси в конце 60-х – конце 90-х гг. XX в.: эволюция, достижения, опыт / Т.П. Арловская // Европа: актуальные проблемы этнокультуры: материалы Междунар. науч.-теорет. конф., г. Минск, 28 апр. 2010 г.; редкол. В.В. Тугай (отв. ред.) [и др.]. Минск: БГПУ, 2010. – С. 404–405.
14. Метадалогія. Змест. Падручнік // Гісторыя: праблемы выкладання. – 1997. –№ 3. – С. 98.
15. Проблемы учебника: материалы I Респ. научно-практ. конференции «Теория и практика создания новых учебников для общеобразоват. школы», г. Минск, 18 ноября 1999 г.; сост. А.А. Халиманович. Вып. 1. Минск: НМ Центр, 2000. – 110 с.
16. Багдановіч, І.І. Станаўленне і развіццё гістарычнай адукацыі ў Беларусі / І.І. Багдановіч // Методыка выкладання гісторыі ў школе: вучэб. дапам. – Мінск: БДПУ, 2009. – С. 47–65.
17. Багдановіч, І.І. Да пытання аб удасканаленні выкладання гісторыі Беларусі / І.І. Багдановіч // Гісторыя: праблемы выкладання. – 2000. – № 1. – С. 57–60.
18. Багдановіч, І.І. Развіцце методыкі выкладання гісторыі ў Беларусі ў канцы XX – пач. XXI ст. / І.І. Багдановіч, А.І. Багдановіч // Европа: актуальные проблемы этнокультуры: материалы Междунар. науч.-теорет. конф., г. Минск, 28 апр. 2010 г.; редкол. В.В. Тугай (отв. ред.) [и др.]. – Минск: БГПУ, 2010. – С. 365–367.
19. Вирская, В.П. Белорусская историография в контексте школьных учебников по истории Беларуси / В.П. Вирская // Гісторыя: праблемы выкладання. 2002. – № 4. – С. 59–74.
20. Вирская, В.П. Формирование новой концепции истории Беларуси в системе средней общеобразовательной школы (1980–1990-е гг.): автореф. дис. … канд. ист. наук: 07.00.02 / В.П. Вирская; Бел. гос. пед. ун-т им. М. Танка. – Минск, 2004. – 22 с.
21. Маржала, Т.В. Выкладанне гісторыі і беларускай літаратуры ў школах БССР ва ўмовах партыйна-дзяржаўнай палітыкі другой паловы 1940–1950-х гг. / Т.В. Маржала // Европа: актуальные проблемы этнокультуры: матер. VI Междунар. науч.-теорет. конф., г. Минск, 22 апр. 2013 г.; редкол. В.В. Тугай (отв. ред.), А.П. Житко, Г.А. Космач и др. – Минск: БГПУ, 2013. – С. 290–292.

22. Иванов, А.А. Историческая память и исторический миф как инструмент национального строительства / А.А. Иванов // Европа: актуальные проблемы этнокультуры: матер. VI Междунар. науч.-теорет. конф., г. Минск, 22 апр. 2013 г.; редкол. В.В. Тугай (отв. ред.), А.П. Житко, Г.А. Космач и др. – Минск: БГПУ, 2013. – С. 330–332.
23. Островская, Т. Генеалогия исторической памяти белорусов в контексте образовательных практик / Т. Островская // Belarusian Institute for Strategic Studies [Электронны рэсурс]. – 2010. – № 1. – Рэжым доступу: http://belinstitute.eu/images/doc-pdf/sa012010ru.pdf. – Дата доступу: 28.01.2014.
24. Корзюк, А.А. Пособия по отечественной истории для общеобразовательной школы: опыт создания и современное состояние / А.А. Корзюк // Педагогическое образование в условиях трансформационных процессов: методология, теория, практика: материалы Международной научно-практической конференции, г. Минск, 20 октября 2011 г.; под науч. ред. А.В. Торховой, З.С. Курбыко. – Минск, 2011. – С. 282–284.
25. Корзюк, А.А. Адлюстраванне гісторыі Беларусі канца XVIII – канца XX ст. у айчынных падручніках і вучэбных дапаможніках для сярэдняй школы / А.А. Корзюк // Беларускі гістарычны часопіс. – 2012. – № 5. – С. 62–69.
26. Корзюк, А.А. Создание учебных пособий по истории Беларуси для средней школы (90-е гг. XX – начало XXI вв.): историография проблемы / А.А. Корзюк // Актуальныя пытанні гістарыяграфіі айчыннай і сусветнай гісторыі: зб. навук. прац; рэдкал. М.М. Забаўскі, Г.А. Космач, А.М. Люты і інш.: навук. рэд. А.П. Жытко. – Мінск: БДПУ, 2012. – С. 285–290.
27. Корзюк, А.А. Завершающий этап реформы средней школы и историческое образование в Республике Беларусь / А.А. Корзюк // Образование и наука в Беларуси: актуальные проблемы и перспективы развития в XXI веке: сб. науч. ст.; редкол. В.В. Бущик (отв. ред.), Д.И. Наумов, А.А. Корзюк и др. – Минск: БГПУ, 2012. –С. 163–166.
28. Корзюк, А.А. Учебные пособия по истории Беларуси для средней школы (90-е гг. – начало XXI века): общая характеристика / А.А. Корзюк // Актуальные вопросы современной науки: сб. науч. ст.; редкол. В.В. Бущик (отв. ред.), Д.И. Наумов, А.Ф. Ратько. – Минск: БГПУ, 2012. – С. 15–16.
29. Корзюк, А.А. Изучение истории Беларуси в средней школе (90-е гг. XX – начало XXI в.) / А.А. Корзюк // Образование и наука в Беларуси: актуальные проблемы и перспективы развития в XXI веке: сб. науч. ст.; редкол. В.В. Бущик (отв. ред.), Д.И. Наумов, А.А. Корзюк и др. – Минск: БГПУ, 2013. – С. 151–157.
30. Корзюк, А.А. Фарміраванне савецкай сістэмы школьнай гістарычнай адукацыі ў 30-я гг. XX ст. / А.А. Корзюк // Европа: актуальные проблемы этнокультуры: материалы VII междунар. науч.-теорет. конф. (г. Минск, 21 января 2014 г.) / Бел. гос. пед. ун-т им. М. Танка; редкол. В.В. Тугай (отв. ред.) [и др.]. – Минск: БГПУ: МГПТК полиграфии, 2014. – С. 187–188.
31. Корзюк, А.А. Вывучэнне гісторыі Беларусі ў сярэдняй школе (канец 1950-х – 2010-я гады) / А.А. Корзюк // Беларускі гістарычны часопіс. – 2014. - № 4. – С. 45–59.
32. Корзюк, А.А. Вучэбныя дапаможнікі па гісторыі Беларусі для сярэдняй школы ў святле айчынных даследаванняў / А.А. Корзюк // Беларускі гістарычны часопіс. – 2014. – № 6. – С. 38–48.
33. Корзюк, А.А. Вучэбныя дапаможнікі па гісторыі Беларусі для сярэдняй школы ў святле сучасных расійскіх даследаванняў / А.А. Корзюк // Беларускі гістарычны часопіс. – 2014. – № 8. – С. 44–58.

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ